ISSN: 2248-1079

Anuarul Universităţii „Petre Andrei" din Iaşi
Fascicula: Asistenţă Socială, Sociologie, Psihologie
Year-Book of „Petre Andrei" University from Iasi
Fascicle: Social Work, Sociology, Psychology
2016, Tomul 17, Decembrie, pp. 99-105

THE ROLE OF EDUCATION IN SOCIAL ADJUSTMENT OF INDIVIDUALS [ROLUL EDUCAȚIEI ÎN ADAPTAREA SOCIALĂ A INDIVIZILOR]

Oana Mariana CIUCHI

Covered in:

CEEOL, Index Copernicus,
Ideas RePEc, Econpapers, SocioNet

©2016 The Authors. Published by LUMEN Publishing House.
Selection and peer review under the responsibility of „Petre Andrei" University from Iasi.

How to cite: Ciuchi, O. M. (2016). The Role of Education in Social Adjustment of Individuals [Rolul educatiei in adaptarea sociala a indivizilor]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 99-105.

The Role of Education in Social Adjustment of Individuals

[Rolul educaţiei în adaptarea socială a indivizilor]

Oana Mariana CIUCHI[1]

Abstract

This paper presents the role of educability during maturation and development of the human personality and its harmonious social adjustment. Heredity, environment and the education are shown and described as determining factors of educability.

Keywords:

educability, heredity, environment, education, personality, social adjustment.

[1] Conferenţiar universitar doctor, Universitatea "Petre Andrei" din Iaşi, Facultatea de Asistenţă Socială şi Sociologie & Ministerul Educaţiei Naţionale şi Cercetării Ştiinţifice. *E-mail:* oanapsih@yahoo.com.

Ciuchi, O. M. (2016). The Role of Education in Social Adjustment of Individuals [Rolul educatiei in adaptarea sociala a indivizilor]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 99-105.

Educabilitatea reprezintă o caracteristică esenţială a personalităţii umane care desemnează capacitatea acesteia de dezvoltare pedagogică, progresivă, permanentă şi continuă pe parcursul existenţei individului. Valorificarea deplină a acestei capacităţi general - umane constituie o direcţie fundamentală în evoluţia activităţii de educaţie, realizabilă în condiţii specifice la toate nivelurile sistemului de învăţământ.

Educabilitatea reprezintă o caracteristică esenţială a fiinţei umane şi categorie pedagogică distinctă. Aceasta s-a bucurat de atenţia majorităţii cercetătorilor din domeniile ştiinţe ale educaţiei, sociologiei şi psihologia învăţării, fiind definită drept: „...capacitatea omului de a fi receptiv la influenţe educative şi de a realiza, pe această cale, acumulări progresive concretizate în diferite structuri de personalitate, ansamblul posibilităţilor de a influenţa cu mijloace educative formarea personalităţii fiecărui individ uman, în limitele psihogenetice ale speciei noastre şi a particularităţilor înnăscute care conferă fiecăruia individualitatea sa genetică".

În sensul cel mai larg, aproximăm educabilitatea ca desemnând „capacitatea umană - posibilă de a educa şi a fi educat". Evidentă devenind această caracteristică, numai într-o relaţie de tip educaţional, – relaţie care implică acţiunea conjugată a mai multor categorii de elemente subiective şi obiective. În psihopedagogie se asociază termenului „educabilitate" şi următoarea conotaţie: „potenţialul de formare umană sub influenţa factorilor de mediu sau educaţionali". Aproximativ acelaşi sens conferă educabilităţii E. Păun (1982) care susţine că reprezintă „disponibilitatea (sau capacitatea) omului de a fi receptiv la influenţele educative (organizate sau nu) şi de a realiza, pe această cale, acumulări progresive ce se vor concretiza în comportamentul său socio-individual".

Se poate reţine faptul că, indiferent de multitudinea modalităţilor de definire, educabilitatea reprezintă o însuşire specifică fiinţei umane. În acest sens, Kant susţinea că singur omul este educabil, pentru că poartă în el posibilitatea de a fi altul decât este. Omul este perfectibil şi perfectibilitatea este condiţia sine qua non a educaţiei. Educabilitatea reprezintă problematica generală a dezvoltării psihice, putând fi definită drept capacitate şi disponibilitate a omului de a recepta influenţele externe, sau ca potenţare a capacităţii omului de a fi receptiv la educaţie.

În literatura de specialitate sunt identificaţi trei factori care influenţează nivelul educabilităţii individului: ereditatea, mediul şi educaţia. Pedagogia contemporană acceptă că ereditatea este un prim factor care intervine în determinarea dezvoltării psihologice a personalităţii individului. Ereditatea este un fenomen de natură biologică ce constă în

Ciuchi, O. M. (2016). The Role of Education in Social Adjustment of Individuals [Rolul educatiei in adaptarea sociala a indivizilor]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 99-105.

transmiterea de la părinţi la urmaşi a unor însuşiri morfofuncţionale, cu ajutorul codului genetic. Codul genetic este un sistem de înregistrare în compoziţia nucleului şi citoplasmei din celulele organismului a unor informaţii privind caracteristicile ce urmează să fie transmise urmaşilor. Sistemul este identic pentru toate organismele; informaţia genetică transmisă este diferită în funcţie de specia, familia, părinţii cărora le aparţine individul.

Pe cale ereditară se transmit: caracteristici ale speciei (de exemplu, constituirea anatomofiziologică specifică, tipul de metabolism etc.), caracteristici ale familiei căruia îi aparţine subiectul (pigmentaţie, compoziţie chimică a sângelui s.a.) şi caracteristici ale părinţilor (caracteristici funcţionale ale analizatorilor, particularităţi ale motricităţii, memoria brută, temperament, inteligenţă s.a.). Fiinţa umană poate depăşi limitele unei eventuale moşteniri ereditare mai puţin favorabile pentru realizarea performantă a unei anumite activităţi. Prin motivaţie, voinţă, determinare o persoană poate să compenseze, într-o anumită măsură, absenţa unor calităţi cu alte calităţi, la fel cum este posibil ca o altă persoană, cu o moştenire genetică favorabilă, să obţină performanţe mai scăzute într-un domeniu pentru care are înclinaţii native, dar de care nu se simte atras, nu persevereză, nu exersează etc. Moştenirea ereditară nu poate fi aşadar considerată o predeterminare biologică fatală a dezvoltării viitoare a unei persoane în planul psihologic. Aceasta poate determina doar ca învăţarea să se producă mai uşor în anumite domenii, reuşitele să fie obţinute cu mai puţin efort, iar nivelul performanţelor posibil de atins în urma unei educaţii adecvate să fie foarte înalt.

Ereditatea este esenţială în orice proces formativ (de instruire – educare a individului). De exemplu, capacitatea senzorio-perceptivă depinde de particularităţile anatomo-fiziologice ereditare şi înnăscute ale analizatorilor; memoria depinde de însuşirile biofizice şi biochimice ale celulei nervoase, de însuşirile acizilor nucleici precum şi de alte elemente determinate de particularităţile sistemului nervos central; inteligenţa – ca predispoziţie, în dimensiunea ei aptitudinală, e determinată genetic, formula temperamentală individuală se bazează pe biotipul determinat de sistemul cerebro-spinal, cel neurovegetativ, cel endocrin şi metabolism; kinestezia ca şi capacitate potenţială, este dependentă de particularităţile biofizice ale materiei osoase, ale fibrelor musculare şi nervoase.

Fondul genetic limitează acţiunea factorilor educaţionali, dar nu o anulează. Ereditatea induce predispoziţii ale proceselor psihice structurate. Aceste predispoziţii sunt polivalente şi „...polivalenţa acestor date

Ciuchi, O. M. (2016). The Role of Education in Social Adjustment of Individuals [Rolul educatiei in adaptarea sociala a indivizilor]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 99-105.

ereditare constituite premisa biologică a educaţiei şi educabilităţii (de aceea – în acest sens, dar numai în acest sens – se poate spune că educabilitatea este înnăscută)". În procesul educaţiei, este important că receptivitatea maximă la influenţele educative este programată genetic pentru anumite perioade ale vieţii. Aceste observaţii sunt premise teoretice de la care trebuie să pornească orice act educaţional. Deci, prin ereditate „se transmite îndeosebi capacitatea individului de a reacţiona plastic la influenţele mediului".

În sens general, mediul include toţi factorii naturali, artificiali şi socio-umani (socioculturali) care pot influenţa individul; „mediul şi individul constituie două entităţi corelative cu funcţii complementare, prima oferind posibilităţi nelimitate pentru acţiunea celeilalte, iar aceasta îmbogăţind şi diversificând componentele celei dintâi". Din punct de vedere al teoriei educaţiei, acest mediu poate fi considerat „mediu educaţional" (în sens larg); el poate fi potrivit ca mediu pedagogic care include „ansamblul factorilor naturali şi sociali, materiali şi spirituali angajaţi în activitatea de formare/dezvoltare a personalităţii umane conform unor obiective stabilite în mod explicit şi/sau implicit la nivelul comunităţii educative naţionale, teritoriale, locale".

A delimita strict influenţele acestui mediu asupra personalităţii, pe dimensiunile: fizică (naturală), socială, culturală este destul de dificil. În mod real, interferenţele, interinfluenţele, interacţiunile sunt atât de puternice, inerente, încât decelările nu-şi au adesea sensul. Nuanţând însă, putem sublinia câteva aspecte referitoare la ceea ce în literatura de specialitate se desemnează prin sintagma „medii educaţionale".

Mediul, ca factor al educabilităţii, poate fi analizat din două perspective: determinările provenite din partea mediului natural şi determinările din partea mediului social. Omul se află sub influenţa acestor tipuri de mediu. Mediul natural/ecologic influenţează dezvoltarea şi sănătatea omului prin climă, relief, radiaţii şi poluare. Mediul socio-cultural permite umanizarea şi socializarea individului prin asigurarea condiţiilor materiale, de civilizaţie şi cultură, prin relaţiile inter-umane, instituţii, ideologii, tradiţii, concepţii, stiluri de viaţă etc.

Mediul natural (fizic/ecologic) reprezintă totalitatea condiţiilor bioclimatice (relief, climă, faună, floră etc.) în care se naşte şi trăieşte un subiect uman- influenţează indirect dezvoltarea psihică a oamenilor, prin problemele adaptative pe care le creează, prin ocupaţiile pe care le favorizează şi care îi obligă să-şi dezvolte anumite capacităţi şi abilităţi. Influenţele acestui tip de mediu devin din ce în ce mai puţin observabile direct, dar ele există. Dacă iniţial mediul fizic a determinat diviziunea

Ciuchi, O. M. (2016). The Role of Education in Social Adjustment of Individuals [Rolul educatiei in adaptarea sociala a indivizilor]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 99-105.

socială a muncii şi implicit, influenţele educaţionale derivate, astăzi problemele legate de degradarea echilibrului ecologic conduc spre „noile educaţii" (educaţia ecologică şi pentru mediu, educaţia nutriţională etc.). Mediul fizic acţionează corelativ cu cel social în determinarea educabilităţii individului. Cercetările de până acum nu au putut pune în evidenţă existenţa unor influenţe directe ale mediului natural asupra dezvoltării structurilor psihice individuale. Doar atunci când un înalt grad de poluare a mediului natural produce mutaţii genetice la nivelul organismului, se poate vorbi de o influenţă directă a mediului natural asupra dezvoltării psihice a oamenilor.

Mediul social include condiţiile sociale în care vieţuieşte individul (elementele economice, politice, culturale, relaţionale şi grupale, instituţionale, organizaţionale, ideologice etc.). Cum caracteristic speciei umane este faptul că achiziţiile se fixează nu doar în modificări organice ci şi (mai ales) în fenomenele culturale, este evidentă importanţa influenţelor educative sociale. Unii cercetători susţin că acestea sunt preponderente întrucât ele umanizează. „În raport cu ereditatea, acţiunea mediului nu este transformatoare, ci mai degrabă modelatoare – permisivă sau restrictivă, dar cu un rol considerabil de stimulare şi amplificare a dispoziţiilor genetice. Acestea sunt «deschise» influenţei modelatoare a mediului sociocultural".

În ceea ce priveste rolul mediului în dezvoltarea psihică a individului, subliniem aspectele cele mai importante:

- ✓ mediul reprezintă factorul care transformă potenţialul ereditar în componentă psihică reală;
- ✓ mediul umanizează fiinţa şi funcţiile sale biologice;
- ✓ mediul nu acţionează direct asupra dezvoltării, ci oferă circumstanţele şi oportunităţile pentru dezvoltare (împrejurările si condiţiile de viaţă, informaţiile şi modelele de conduită, prilejurile de comunicare şi schimburile afective cu ceilalţi semeni);
- ✓ în dezvoltarea psihică a individului, importantă nu este doar simpla prezenţă sau absenţă a factorilor de mediu, ci, îndeosebi, gradul maniera şi rezonanţa interacţiunii dintre aceşti factori şi individ.

Deoarece contribuţiile eredităţii şi mediului sunt necesare dar nu suficiente, în procesul dezvoltării depline a fiinţei umane, este determinantă contribuţia singurului mediu cu valenţe exclusiv pozitive, şi anume mediul educaţional. Mediul social acţionează prin intermediul diferiţilor factori educaţionali (familia, şcoala, instituţii şi organizaţii culturale (şi/sau educative), mass media etc.), neomogen dar acţionează

Ciuchi, O. M. (2016). The Role of Education in Social Adjustment of Individuals [Rolul educatiei in adaptarea sociala a indivizilor]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 99-105.

fundamental. Prin urmare, principalele medii educaţionale sunt: familia, şcoala, instituţiile de ocrotire socială, instituţiile extraşcolare culturale, mediul şi comunitatea profesională, comunitatea religioasă, extracomunitatea, comunitatea naţională şi cea internaţională. În măsura în care aceste medii circumscriu paliere instituţionalizate, ele reprezintă şi factori educaţionali.

În raport cu natura originară (dependentă de ereditate), educaţia înseamnă influenţare selectivă, care vizează dezvoltarea anumitor caracteristici umane, ce vor permite individului să participe la efortul colectiv de satisfacere a acelor trebuinţe şi realizarea acelor idealuri, considerate dezirabile. De exemplu, pornirile naturii umane care sunt în contradicţie cu valorile spre care se orientează la un moment dat umanitatea nu vor fi stimulate prin educaţie. Posibilitatea unor asemenea porniri negative de a se transforma, din caracteristici potenţiale, în însuşiri de personalitate sunt diminuate.

Educaţia constă tocmai în influenţarea deliberată a opţiunilor valorice personale în acord cu ceea ce se consideră, într-o anumită societate, că este de dorit să fie adoptat ca ideal personal de atins. Educaţia depinde de ceilalţi doi factori (ereditatea si mediul) şi nu poate avea puteri nelimitate (nu poate compensa în totalitate o ereditate afectată şi nici un mediu total defavorabil). Copilul devine om social numai prin educaţie. Prin intermediul educaţiei omul îşi însuşeşte limbajul social, cultura generală şi comportamentul moral-cetăţenesc, îşi formează concepţia despre lume, îşi dezvoltă potenţialul creator şi se pregăteşte pentru integrarea socioprofesională. Individul care trăieşte într-o comunitate umană beneficiază atât de o educaţie spontană, care acţionează habitudinal asupra lui, cât şi de educaţia organizată, realizată prin instituţii specializate, dintre care cea mai importantă este şcoala. Iată de ce este foarte important pentru toţi factorii educaţionali să cunoască temeinic personalitatea copilului, gradul său de educabilitate şi, pe această bază, să structureze întregul proces educaţional. Ereditatea oferă sau nu potenţialul de dezvoltare psihofiziologică, mediul oferă sau nu anumite condiţii, iar educaţia dirijează, prin procesul învăţării, formarea armonioasă şi integrală a personalităţii, fiind factorul determinant al acesteia.

Prin intermediul educaţiei, individul uman îşi extinde existenţa dincolo de limitele biologice, devenind personalitate. Personalitatea este individualitatea confirmată de comunitatea socială în interiorul căreia trăieşte pentru a-i sluji sau îmbogăţi valorile. Este uşor de dedus că personalitatea este o permanentă construcţie, rezultantă a influenţelor ereditare, sociale, educative.

Ciuchi, O. M. (2016). The Role of Education in Social Adjustment of Individuals [Rolul educatiei in adaptarea sociala a indivizilor]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 99-105.

Bibliografie:

Cucoş, C. (2002). *Pedagogie*. Iaşi: Editura Polirom.

Dragu, A., Cristea, S. (2003). *Psihologie şi pedagogie şcolară*. Constanța. Ovidius University Press.

Nicola, I. (1996). *Tratat de pedagogie şcolară*. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică.

Păun, E. (1982). *Sociopedagogie şcolară*. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică.

Ciuchi, O. M. (2016). The Role of Education in Social Adjustment of Individuals [Rolul educatiei in adaptarea sociala a indivizilor]. Anuarul Universitatii „Petre Andrei" din Iasi, Fascicula: Asistenta Sociala, Sociologie, Psihologie, Tomul 17, 99-105.